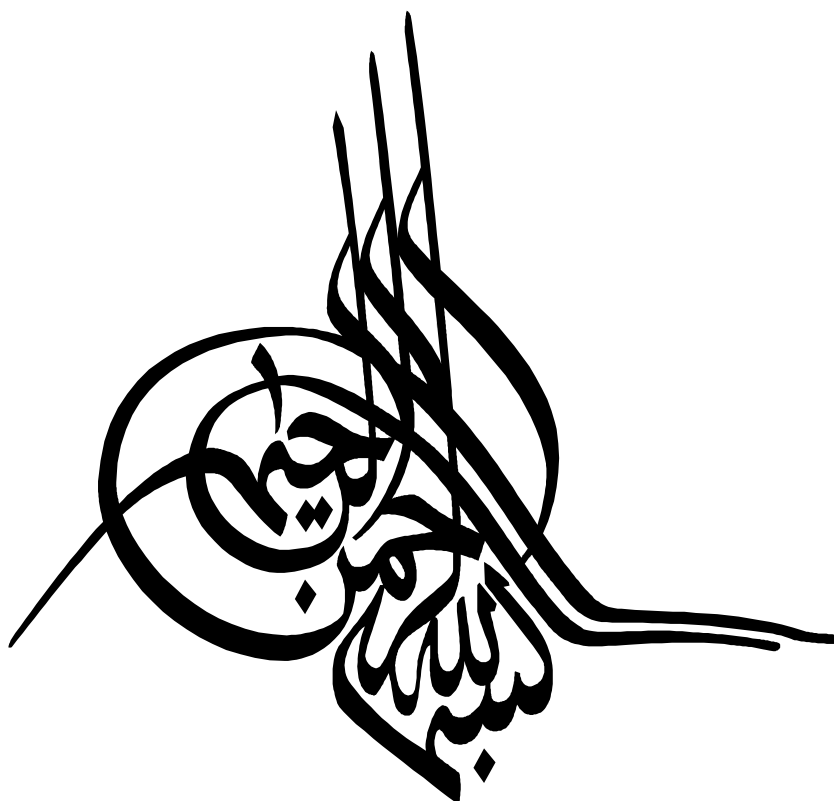

به نام خدا

بررسی رابطه بین شیوه های فرزندپروری مادران با انگیزش پیشرفت دانش آموزان

مولفان :

سارا ذوالفقاری

سودابه علی نیا

ناهید افتخار

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: ذوالفقاری، سارا، ۱۳۶۱-
 عنوان و نام پدیدآور: بررسی رابطه بین شیوه‌های فرزندپروری مادران با انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان/
 مولفان سارا ذوالفقاری، سودابه علی‌نیا، ناهید افتخار.
 مشخصات نشر: ارسطو (سامانه اطلاع‌رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.
 مشخصات ظاهری: ۱۰۸ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۶۲۷-۴
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
 یادداشت: کتابنامه.
 موضوع: آموزش و پرورش -- مشارکت والدین -- جنبه‌های روان‌شناسی

Education -- Parent participation -- Psychological aspects

Mother and child

Child rearing

Promotion (School)

Motivation in education

مادر و کودک

کودکان -- سرپرستی

پیشرفت تحصیلی

انگیزش در آموزش و پرورش

شناسه افزوده: علی‌نیا، سودابه، ۱۳۵۷-

شناسه افزوده: افتخار، ناهید، ۱۳۶۱-

رده‌بندی کنگره: LB۱۰۲۸/۵

رده‌بندی دیویی: ۳۷۱/۱۹۲

شماره کتابشناسی ملی: ۹۵۰۸۲۶۹

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیا

نام کتاب: بررسی رابطه بین شیوه‌های فرزندپروری مادران با انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان

مولفان: سارا ذوالفقاری- سودابه علی‌نیا- ناهید افتخار

ناشر: ارسطو (سامانه اطلاع‌رسانی چاپ و نشر ایران)

صفحه‌آرایی، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲

چاپ: زبرجد

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۶۲۷-۴

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

چکیده.....	۹
مقدمه.....	۱۱
سرزندگی تحصیلی.....	۲۱
انگیزش تحصیلی.....	۲۱
جهت‌گیری هدف پیشرفت.....	۲۱
هدف پیشرفت دوگانه.....	۲۱
جهت‌گیری هدف عملکردی و تبحری.....	۲۲
تعریف انگیزش:.....	۲۴
- ضرورت مطالعه انگیزش.....	۲۶
مبانی نظری انگیزش.....	۲۶
نظریه‌شناختی اجتماعی.....	۳۳
نظریه خود تعیین‌گری.....	۳۴
سرزندگی تحصیلی.....	۳۴
سیر تکاملی سرزندگی آموزشی.....	۳۸
تاریخچه سرزندگی.....	۴۱

۴۲	اهمیت سرزندگی در دانش‌آموزان
۴۳	نظریه‌های سرزندگی
۴۶	مدل زیستی روانی معنوی در سرزندگی
۴۷	عوامل مؤثر بر سرزندگی تحصیلی
۴۸	اثرات و پیامدهای سرزندگی تحصیلی
۵۰	انواع سرزندگی
۵۱	سبک‌های فرزندپروری
۵۲	شیوه‌های فرزندپروری
۵۳	شیوه‌های شکل‌گیری سبک فرزندپروری والدین
۵۶	منشا دیدگاه‌های نظری درباره فرزندپروری
۵۷	انواع متفاوت والدین در فرزندپروری
۶۸	ساختار نظریه اتکینسون
۷۲	کارایی نظریه اتکینسون:
۷۳	نتیجه:
۷۵	رفتار و انگیزه پیشرفت
۷۷	نظریه مورای
۷۹	ویژگی‌های افراد پیشرفت‌گرا
۸۰	بررسی پژوهش‌های انجام یافته
۸۴	تلفیق و نتیجه‌گیری از کتابات پیشین

مشخصات ابزار اندازه گیری	۸۶
الف- پرسش نامه شیوه فزند پروری بامریند	۸۶
ب - پرسش نامه انگیزش پیشرفت هرمنس	۸۸
پایایی و روایی آزمون	۸۹
نتیجه گیری از آزمایش فرضیه‌ها	۹۹
بحث درمورد نتایج	۹۹
پیشنهادهات کاربردی	۱۰۵
پیشنهادهایی برای پژوهش در این کتاب	۱۰۶
منابع	۱۰۷

چکیده

آدمی موجودی شگفت‌انگیز است. می‌تواند رویدادها را ادراک کند، به قضاوت‌های پیچیده دست بزند، اطلاعات را به‌خاطر آورد، مسائل را حل کند و نقشه‌ها را عملی سازد. این ماشین پیچیده ممکن است برای مقاصد مختلف به کار افتد؟ مثلاً "نقشه جنگ را طرح کند یا به اکتشافات فضایی پردازد انسان دیگر را تحقیر کند یا بیماری را نوازش کند و بالاخره خواهان محبوبیت، برتری جویا دوستی باشد. اینکه آدمی استعدادهای خود را صرف چه هدف‌هایی خواهد کرد منوط به انگیزش او است، یعنی به‌نوعی امیال، آرزوها، خواسته‌ها، نیازها، هوس‌ها، گرسنگی‌ها، عشق‌ها، تفریح‌ها و ترس‌های او بستگی دارد. (براهنی، ۱۳۶۶)

یکی از هدف‌های روان‌شناسی به‌عنوان یک علم، تبیین رفتار است. از این‌رو هر موضوعی که در این مورد به ما کمک کند باید موردتوجه قرار گیرد. تبیین رفتار یعنی اینکه چرا رفتار اتفاق می‌افتد. روان‌شناسی انگیزش بخشی از پاسخ به این چرا را ارائه می‌دهد. چرا یک موش به جستجوی غذا می‌پردازد؟ چرا یک دانشجوی دانشکده سخت تلاش می‌کند تا مهندس شود؟ درحالی‌که آن دیگری یا کمتر کار می‌کند یا کاری انجام نمی‌دهد؟ جواب سؤال اول این است که موش گرسنه است، لکن پاسخ سؤال دوم چندان روشن نیست؛ زیرا انگیزش هر دانشجو به عوامل متعدد بستگی دارد. (شکرکن، ۱۳۷۳)

هدف روان‌شناسی انگیزش، یافتن علل رفتارهای ساده و پیچیده است. در حقیقت علم انگیزش در جستجوی علت همه رفتارها است و در نتیجه روان‌شناسی را در تبیین رفتار یاری می‌دهد.

مقدمه

در طول قرن‌ها عده زیادی از متفکران اجتماعی و فلاسفه پیرامون طبیعت انسان به بحث پرداخته‌اند و در این بین مطالب نظری خاصی پیرامون انگیزش بیان داشته‌اند. مثلاً^۱ در قرن یازدهم توماس هابز فیلسوف انگلیسی معتقد بود که انسان ذاتاً "خودخواه، مخرب و سفاک است و نتیجه گرفت انسان‌ها برای جلوگیری از هرج و مرج باید خود تسلیم قدرت سلطان خودکامه بنمایند.

توجه به تحصیل دانش‌آموزان و کشف متغیرهای تأثیرگذار بر تربیت و یادگیری موفقیت‌آمیز مانند ادراک از فضای مدرسه و سبک‌های فرزندپروری که بتواند بر بهبود سرزندگی تحصیلی^۱ در محیط مدرسه تأثیرگذار باشد و استعداد و توانایی‌های دانش‌آموزان را شکوفا کند، در امر تعلیم و تربیت لازم است (بطیار و سراییان، ۱۳۹۶). در محیط آموزشی دانش‌آموزان دارای سرزندگی، به‌رغم موانع و مشکلات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در سطح بالایی موفق می‌شوند (کابرا و پادیللا^۲، ۲۰۰۴).

لوتار،^۳ (۲۰۰۰) به فرایندی که افراد را قادر می‌سازد بر عوامل تنیدگی‌های زندگی خویش مهارت داشته باشند را سرزندگی نامیده است. یکی از عواملی که الگوهای تربیتی سبک‌های فرزندپروری بر آن اثرگذار می‌باشد، سرزندگی تحصیلی است (سامانی و فولاد چنگ، ۱۳۸۵؛ بخت آور، ۱۳۹۹). همچنین شناسایی پیشایندها و پیامدهای انگیزش

Academic Vitality

²Cabrera, Padilla

³ Luthar

تحصیلی^۴ همواره یکی از چالش‌های پیشروی محققان روان‌شناسی و تعلیم و تربیت است. در این راستا برخی محققان به نقش خانواده در انگیزش پرداخته‌اند (بابائی، ۱۳۹۳؛ نجفی و همکاران، ۱۳۹۴). والدین به‌عنوان اولین عوامل اجتماعی شدن فرزندان، نقش مهمی در رفع نیازهای روانی کودکان دارند و انگیزه تحصیل در دانش‌آموزان را برمی‌انگیزند (گرولینگ^۵، ۲۰۰۹).

خانواده اولین مکان پیوند بین کودک و محیط اطراف است و مکانی برای یادگیری نیازهای اولیه درباره جهان است. در خانواده کودک از لحاظ ذهنی و جسمی رشد می‌کند، نحوه سخن‌گفتن را یاد می‌گیرد، باید و نبایدهای رفتارکردن را می‌آموزد. سرانجام اخلاق، افکار و سبک زندگی‌اش شکل می‌گیرد (بندورا^۶، ۱۹۸۶).

نوع برخورد والدین در قالب رفتارهای متنوع، بهنجار و طبیعی که به‌منظور کنترل و اجتماعی‌کردن فرزند خود به کار می‌برند، سبک‌های فرزندپروری^۷ نامیده می‌شود. در سال‌های اخیر، توجه زیادی به اثربخشی رفتار والدین و سبک فرزندپروری والدین بر کودکان شده است و برخی از کارشناسان خانواده این سیستم را در نظر می‌گیرند و تأکید می‌کنند که تأثیر خانواده بسیار بیشتر از یک سیستم است تا اعضای آن (فاضل، ۱۳۹۱).

علاوه بر خودکارآمدی، انگیزه پیشرفت نیز دلیل بسیاری از موفقیت‌های فردی می‌باشد. انگیزه پیشرفت تحت تأثیر سبک‌های فرزندپروری والدین است (فان و زانک^۸، ۲۰۰۹). انگیزه پیشرفت‌گرایش و تمایل افراد به کوشش و تلاش برای دستیابی به موفقیت در یک هدف خوب و خوش‌آیند می‌باشد. در این پژوهش رابطه سرزندگی تحصیلی و انگیزش تحصیلی با

^۴ Educational motivation

^۵ Groling

^۶ Bandura

^۷ Parenting styles

^۸ Phan and Zank

متغیر سبک‌های فرزندپروری و میانجی‌گری متغیر جهت‌گیری هدف پیشرفت بررسی شده است.

سرزندگی تحصیلی، به‌عنوان سازه‌ای منعکس‌کننده تاب‌آوری تحصیلی روزمره، در یک زمینه روان‌شناسی مثبت توسعه‌یافته است و به‌عنوان پر توانی دانش‌آموزان برای مقابله موفقیت‌آمیز با افت تحصیلی و چالش‌هایی که معمولاً در دوره معمول زندگی مدرسه (به‌عنوان مثال، نمرات ضعیف، مهلت‌های رقابت، فشار امتحان، مشکل در مدرسه) تعریف شده است. خانواده یکی از عوامل مهمی است که در سرزندگی تحصیلی فرزندان نقش مؤثری دارد (کوئرر و فیتز پاتریک^۹، ۲۰۰۲). همچنین رابطه بین سرزندگی و پیشرفت تحصیلی قوی است و به‌طور مساوی در بین گروه‌های مختلف دانش‌آموزان صرف‌نظر از سن، جنس و وضعیت اقتصادی - اجتماعی اعمال می‌شود. این پیش‌فرض اساسی این نظریه را تأیید می‌کند که سرزندگی تحصیلی برای همه دانش‌آموزان از نظر بهبود پیشرفت تحصیلی یک ساختار برجسته است، نه فقط کسانی که با مشکلات تحصیلی ادامه‌دار یا حاد روبرو هستند (مارتین و مارش^{۱۰}، ۲۰۰۸). همین‌طور پیش‌بینی‌کننده انگیزش پیشرفت تحصیلی شناسایی شده است که عبارت‌اند از: اعتمادبه‌نفس (خودکارآمدی)^{۱۱}، خونسردی (اضطراب کم)^{۱۲}، تعهد (پایداری)^{۱۳}، هماهنگی (برنامه‌ریزی)^{۱۴}، کنترل (کنترل نامطمئن کم)^{۱۵}، که تأثیر بسزایی در سرزندگی تحصیلی دارند.

انگیزه تحصیلی به فرایندهای داخلی گفته می‌شود که فعالیت‌هایی را باهدف دستیابی به اهداف خاص علمی تحریک و حفظ می‌کنند (پینتریچ و زوشو^{۱۶}، ۲۰۰۲؛ بهادری

¹ Koerner and Fitzpatrick

² Martin and Marsh

³ Confidence (self-efficacy)

⁴ Composure (low anxiety)

⁵ Commitment (persistence)

⁶ Coordination (planning)

⁷ Control (low uncertain control)

⁸ Pintrich and Zoshu

خسروشاهی و حبیبی‌کلیر، ۱۳۹۶). از جمله نظریاتی که در آن به موضوع انگیزش به‌خوبی پرداخته شده است، نظریه خودتعیین‌گری^{۱۷} است. از نظریه ذکر شده به‌عنوان نظریه کلان درباره انگیزش بشری یاد می‌شود و مسائل اساسی از قبیل رشد فردی اهداف زندگی و آرمان‌ها، نیازهای روانی، خودتنظیمی، نشاط و انرژی، روابط فرهنگ با انگیزش و تأثیر محیط اجتماعی بر انگیزش را بررسی می‌کند (دسی و رایان^{۱۸}، ۱۹۹۳؛ حبیبی‌کلیر و قبادی، ۱۳۹۹).

تحقیقات نشان داده است که اگر والدین دانش‌آموزان به‌جای برخورداری از کنترل یا فرماندهی از استقلال حمایت می‌کنند، این امر بر میزان خودتنظیمی آن‌ها تأثیر می‌گذارد (دسی، والران، پلتیر و رایان^{۱۹}، ۱۹۹۱). والدینی که خودمختاری فرزندان خود حمایت می‌کنند، از نظر احساسی بیشتر درگیر هستند و تمایل به فرزندانی دارند که انگیزه ذاتی بیشتری دارند (گروولنیک و رایان^{۲۰}، ۱۹۸۹). در داخل خانواده حمایت والدین برای خودمختاری، به سطح همدلی آن‌ها مرتبط است، والدین باید توانایی انجام‌دادن کارها را از دیدگاه فرزندان خود ببینند، در هر فرصت ممکن گزینه‌ای برای آن‌ها فراهم کنند و آن‌ها را تشویق به کشف جهان کنند و مطابق ارزش‌ها و منافع خود رفتار کنند (رایان، ۱۹۹۵). انگیزه تحصیلی ماهیتی چندبعدی دارد و از سه نوع انگیزه تشکیل شده است: انگیزه درونی^{۲۱}، انگیزه بیرونی^{۲۲} و بی‌انگیزگی^{۲۳} است (دسی و رایان، ۲۰۰۲). علاوه بر این، از بین رفتن علاقه، اشتیاق و انگیزه ذاتی برای یادگیری در مدرسه در میان دانش‌آموزان در هر سنی وجود داشته است، که در طی انتقال به دوره راهنمایی و دبیرستان ضررهای

⁹Self-determination theory

¹ Deci and Ryan

² Deci, Walran, Pelletier and Ryan

³ Grolnick and Ryan

⁴ Intrinsic motivation

⁵ Extrinsic motivation

⁶ lack of motivation

قابل توجهی رخ داده است (اسکینر^{۲۴} و همکاران، ۲۰۰۸). مثلاً دانش‌آموزان بی‌انگیزه تمایلی به تحصیل ندارند و احساس می‌کنند نمی‌توانند نتایج تحصیلی خود را تغییر دهند. بنابراین، محتمل‌ترین نتیجه این است که آن‌ها فعالیت‌های مربوط به مطالعه خود را هرچه زودتر به پایان می‌رسانند (والراند و راتل^{۲۵}، ۲۰۰۰).

انگیزه خود تعیین شده در دانش‌آموزان نه تنها تحت تأثیر تجربیات آن‌ها در مدرسه، بلکه همچنین تحت تأثیر زندگی خانوادگی آن‌ها قرار دارد. پس والدین می‌توانند با اتخاذ شیوه‌های فرزندپروری صحیح و انتظارات منطقی از فرزندان خود گامی در جهت بهبود انگیزش آن‌ها را بردارند (فوادیان، ۲۰۱۸).

فرزندپروری به عنوان یک فعالیت پیچیده شامل روش‌ها و رفتارهای خاصی است که بر رشد کودک به صورت جداگانه یا در تعامل با یکدیگر تأثیر می‌گذارد. روش‌های والدین به عنوان مجموعه‌ای از رفتارها تعریف می‌شوند که تعامل والدین و فرزند را در طیف گسترده‌ای از موقعیت‌ها توصیف می‌کنند و یک فضای تعاملی مؤثر ایجاد می‌کنند (ظهوری و هنرپروران، ۱۳۹۵). خانواده یکی از عوامل بسیار مؤثر در رشد کودک است کودکی که سالم به دنیا می‌آید، عالی‌ترین امکان رشد را دارد (نلسون^{۲۶}، ۲۰۰۰). والدین ضمن تربیت فرزندان، از روش‌های مختلفی بر اساس نگرش و رفتارهای مختلف استفاده می‌کنند. نگرش‌ها و رفتارهایی که والدین دارند ممکن است با توجه به خصوصیات شخصی، موقعیت‌های اجتماعی و روانی، ویژگی‌های کودک و رفتاری که کودک از خود نشان می‌دهد تغییر کنند. همه این متغیرها باعث می‌شوند والدین رفتارهای متفاوتی از خود نشان دهند که سبک والدین آن‌ها را تشکیل می‌دهد. سبک فرزندپروری نقشی اساسی در رشد اجتماعی و آموزشی کودک دارد. سبک والدین ساختاری روان‌شناختی است، والدین

⁷ Skinner

⁸ Wallerand and Rattle

¹ Nelson